

господарства. Серед них Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 р. № 2768-III, Водний кодекс України від 6 червня 1995 р., № 213/95-ВР,, Закони України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 р., № 1264-XII, «Про охорону земель» від 19 червня 2003 р., № 962-IV, «Про охорону атмосферного повітря» від 16 жовтня 1992 р., № 2707-XII.

Але через відсутність законодавчо визначеного порядку стимулювання користувачів, які здійснюють землеохоронні заходи, невизначення механізмів реалізації норм щодо фінансової підтримки природного агровиробництва та відповідальних за це органів державної влади, а також інших стримуючих факторів, ефективна державна підтримка впровадження екологічно орієнтованих та органічних технологій ведення сільського господарства залишається на декларативному рівні.

Санніков Д.В.

к.ю.н., доцент кафедри земельного та аграрного права

Національного юридичного університету

імені Ярослава Мудрого

До питання пріоритету розуміння земель як природного ресурсу

Розвиток науки земельного права останнім часом цілком можливо охарактеризувати, як стрімкий та динамічний. Ознайомлюючись із тематикою наукових досліджень у згаданій сфері, можна стверджувати про їх багатовекторність, тобто напрями розвитку науки багатогранні. Серед них провідне місце займають дослідження, що присвячені правовому регулюванню використання і охорони земельних ділянок різного цільового призначення.

Це обумовлено міцним зв'язком земельно-правової науки та практики застосування земельного законодавства. Тобто, в залежності від проблем, що

виникають на практиці, наука миттєво реагує шляхом постановки відповідних завдань, їх вирішення, повного та всебічного дослідження проблемних питань, напрацювань у сфері нормотворення, практики застосування законодавства, подальшого розвитку науки.

Більшість наукових досліджень, які присвячені використанню і охороні земель на перший план виводять розуміння земель як територіально-просторового базису. Це стосується переважної більшості досліджень правового режиму земель житлової та громадської забудови, промисловості, транспорту, зв'язку, оборони, інших категорій земель. Більш того, багато вчених, розглядаючи навіть землі природно-заповідного фонду, водного та лісового фондів акцент роблять на питанні можливості забудови земельних ділянок зазначених категорій, можливості здійснення на них господарської діяльності, розташуванні тимчасових споруд тощо. Тобто, у таких випадках превалює саме той аспект, коли землі, все ж таки, в першу чергу розглядаються як територіальний базис.

Дещо інша ситуація при розгляді правового регулювання використання і охорони земельних ділянок із складу сільськогосподарських земель. В даному випадку на перший план, цілком прогнозовано, виводиться таке розуміння земель, за якого вони розглядаються виключно як основний засіб виробництва. Це стосується й заходів, спрямованих на збереження, відновлення та відтворення земель. Так, використовуючи формально-юридичний підхід, більшість дослідників правового статусу сільськогосподарських земель метою забезпечення цільового, раціонального та ефективного їх використання вважають збереження та поновлення якості ґрунту. Таким чином, презюмується, що заходи відновлення, відтворення та збереження земель спрямовані на підвищення якості ґрунтів, тобто на підтримання основного засобу виробництва, на можливість подальшого використання їх у процесі сільськогосподарського виробництва.

При цьому, складається ситуація, за якої розуміння землі, як природного ресурсу, на жаль, втрачає пріоритетну позицію. Необхідно розібратися у причинах цього, як уявляється, негативного явища. Розглянемо

деякі норми спеціального законодавства, а саме статтю 5 Земельного кодексу України, яким встановлюються принципи земельного права і законодавства. Так, пункт «а» вказаної норми, визначаючи принцип, що досліджується, викладена у такій редакції: поєднання особливостей використання землі як територіального базису, природного ресурсу і основного засобу виробництва. Таким чином, якщо підходити до змісту викладеного у нормі земельного кодексу із певною частиною формалістики, то з'ясується, що саме розуміння земель, як територіального базису вважається основним.

Такий підхід навряд чи можливо вважати вдалим. Якщо йти таким шляхом, то слід відносити землі виключно до об'єктів нерухомості, оскільки сама така їх характеристика викликана неможливістю створення інших об'єктів нерухомості. Інакше кажучи, за такого підходу землі слід вважати річчю. Більш того, зважаючи на характер зв'язку між земельною ділянкою та об'єктом нерухомості, а саме неможливістю, наприклад, відчуження такого об'єкту без земельної ділянки, на якій він розташований, сам собою напрашується висновок з приводу розуміння самого об'єкта основною річчю, а земельної ділянки – приналежністю. У літературі, навіть, тривала дискусія з цього приводу, у якій, з одного боку, прихильники цивільно-правового підходу до визначення сутності земель та земельних ділянок відстоювали, а з іншого представники земельно-правової науки досить детально та переконливо довели нежиттєздатність такого підходу.

В той же час, в будь якому випадку, коли йдеться про землі та земельні ділянки як об'єкти використання і охорони, на перший план необхідно виносити саме природоресурсний підхід до їх розуміння. Якщо йдеться про землі сільськогосподарського та лісогосподарського призначення, то майже нормою вважається їх розуміння саме як основного засобу виробництва. І в цьому аспекті перевага за наявністю ґрунтів як основної характеристики цих земельних ділянок. Саме ґрунт, саме його можливість та здатність бути основою для вироблення відповідної продукції і створює умови для того, щоб вважати ці землі засобом виробництва. Проте, з незрозумілих причин, ґрунт не розглядається авторами як специфічна екосистема. Саме елементи

такої екосистеми виступають важливою умовою виробництва продукції сільського та лісового господарства. Отже, увагу треба приділяти не тільки охороні і використанню земель категорій, що розглядаються, як засобу виробництва, а й охороні ґрунтів як, в першу чергу, природного ресурсу.

Сидор В. Д.

Чернівецький юридичний інститут

Національного університету

«Одеська юридична академія»,

завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін

доктор юридичних наук, доцент

Екологічний пріоритет в галузі використання та охорони земель

Взаємозв'язок земельного та екологічного права визначається єдністю природи, роллю і значенням землі як одного з найважливіших компонентів навколишнього природного середовища. Зв'язок норм земельного права з нормами екологічного права, що включає водне, лісове, фауністичне, флористичне та інші правові інститути, полягає в тому, що використання природних ресурсів повинно здійснюватися з урахуванням їх взаємозв'язку і взаємовпливу один на одного. Екологічне право розвивається шляхом диференційованого правового регулювання використання різних природних ресурсів, в той час коли земельне законодавство регулює виключно земельні відносини. Проте загальні закономірності розвитку навколишнього природного середовища і взаємозв'язок природних ресурсів обумовлює той факт, що екологічне право враховує не лише відмінності правового регулювання, але й тісний взаємозв'язок всіх компонентів довкілля. Врахування специфіки правового регулювання використання та охорони окремих природних ресурсів виражається в роздільній кодифікації земельного, гірничого, водного і лісового законодавства.